

SAMULI PAULAHARJUN SÄÄTIÖ

VETOOMUS ETELÄPOHJALAISEN JOKIVARSIMAISEMAN PUOLESTA

Kansallismaisemaksi valittu Kyrönjoen varsi on yhteistä omaisuuttamme, johon meillä kaikilla on oikeus. Meillä on myös vastuu sen arvokkaasta säilyttämisestä tuleville sukupolville.

Samuli Paulaharjun Säätiö haluaa vetoomuksellaan kiinnittää yhteiskunnallista huomiota Etelä-Pohjanmaan suurimpaan jokeen, 190 kilometriä pitkään Kyrönjokeen, jonka vesistöalueitten ääriellä sijaitsee 24 kuntaa. Säätiön mielestä suojelemisen ja vaalimisen arvoista on paitsi itse joki, myös sen äyräillä sijaitseva perinnemaisema peltoineen ja kulttuurihistoriallisesti merkittävine rakennuksineen.

Liitteenä Samuli Paulaharjun teoksessaan *Rintakylä ja larvamaita* (1943) kuvaama jokivarsimaisema.

Ekologisia edistysaskelia otettiin, kun jokea lakattiin käyttämästä likaviemärinä. Edistysaskeleena sen sijaan ei voi pitää takavuosien suuntausta, kun jokirantapelloille istutettiin metsää valtion tuella! Jopa multa myytiin pois.

Viime vuosina Kyrönjoen ja sen maiseman suojelemisessa on jälleen tapahtunut kehitystä. Vaikka maatalous rasittaa yhä vedenlaatua, esimerkiksi Vaasa voi ottaa raakavetensä joesta. Luonnon kuha on palannut Kyrönjoen eläimistöön. Istutettuja koivikkoja on jopa raivattu uudelleen jokirantapelloiksi. Kiinnostus ainutlaatuista jokeamme kohtaan on selkeästi lisääntymässä. Joen suojelemiseksi on tehty paljon esimerkiksi Kurikassa ja muuallakin Kyrönjoen varrella sijaitsevilla kunnissa. Myönteisenä seikkana voitaneen pitää myös hyviä yhteisiä suunnitelmia joen virkistyskäytöstä.

Kyrönjokeen kohdistuvan kiinnostuksen ja arvostuksen lisääntyessä näyttää kuitenkin itsekäs rakentaminen olevan suuri uhka perinteiselle Kyrönjoki-maisemalle. Jokivarresta halutaan lohkaista pala itselle ajattelematta kokonaisuutta ja sitä, miten yhtenäinen jokivarsimaisema pilkkoutuu ja kärsii monenkirjavien rakennusten äärellä. Lopulta ei kenelläkään ole enää mitään säilyttämisen arvoista. Arvokas jokivarsimaisema on peruuttamattomasti turmeltu.

Vetoomuksellaan Samuli Paulaharjun Säätiö peräänkuuluttaa vastuullista asennetta ja harkintaa niin koko yhteiskunnalta kuin yksittäisiltä maanomistajilta, jotta arvokkaat jokirantapellot saadaan säilymään. Rakennuksiakin kuuluu luonnollisesti joen rantamilla olla, mutta niiden pitäisi sopia maisemalliseen kokonaisuuteen ilman rakennelmia, jotka peittävät kauniin rantanäkymän. Rakennusetaisyyden joesta tulisi olla riittävä. Säätiön yksituumainen toive myös on, että rakennusten arkkitehtuuri kunnioittaisi ja soveltaisi perinteitä. Näin on toimittu esimerkiksi Ilmajoella, jossa kulttuuri- ja jokivarsimaisemaa kunnioittaen on vanhoja pohjalaistaloja onnistuneesti entisöity. Maisema on ohikulkijan silmälle levollista katsottavaa.

Joki on ollut alkuperäinen kulkureitti; sitä pitkin asutus on lakeuksille osannut ja sitä pitkin tavarat kulkeutuneet. Ennen oli yhteisiä rantoja, joista pääsy jokeen oli helppoa: joki kuului kaikkien arkipäivään. Nykyisin on puutetta lasku- ja kulkupaikoista jokeen. Virkistyskäyttöä varten voisi kylien yhteisiä kulkupaikkoja lisätä ja elvyttää, kenties EU-rahoituksen avulla. Mainitsemisen arvoisia esimerkkejä tästä ovat Kurikassa muun muassa Jyllinkosken näköalareitti Kiskonniemeen sekä Kurikan kaupungin rakentama venesatama-alue Hotelli Pitkä-Jussin vieressä.

SAMULI PAULAHARJUN SÄÄTIÖ

Ympäristöministeriö nimesi vuonna 1994 Kyrönjokivarren ja eteläpohjalaiset viljelylakeudet yhdeksi yhteensä 27 kansallismaisemasta. Valinnalla haluttiin korostaa alueen maisemallista ja kulttuurihistoriallista arvoa. Toimenpiteellä ei ole kuitenkaan juridista sitovuutta, mutta se antaa perustan vastustaa tähän maisemaan kohdistuvia muutoshankkeita. Samuli Paulaharjun Säätiön valtuuskunta pitää ennakoita ohjaavaa suunnittelua parhaana keinona puolustettaessa kansalliseksi kulttuuriperinnöksi arvioitua aluetta. Tämän johdosta esitämme, että Etelä-Pohjanmaan liitto aloittaa maakunnallisen hankkeen Kyrönjoen kansallismaiseman kokonaisvaltaiseksi hoitamiseksi.

Hankkeen tulisi käsityksemme mukaan sisältää:

1. Kyrönjoen kansallismaisema-arviointia täydentävä Jalasjoen ja Kauhajoen latvoilta alkava ja joen suulle saakka ulottuva analyysi luonnon- ja rakennetun ympäristön esteettisistä ja historiallisista arvoista.
2. Osa-alueittain ohjaava suunnitelma viljely- ja luonnonmaiseman ennallistamisesta ja maisema-arvot säilyttävästä käyttämisestä.
3. Osa-alueittaiset ohjeet rakennetun ympäristön ennallistavasta hoitamisesta ja kulttuuri-maisemaa kunnioittavasta uudisrakentamisesta.
4. Tehdä esityksiä suojelupäätöksiksi arvokkaimmiksi arvioitavista tai uhanalaisista osa-alueista.

Kyrönjoen kulttuurimaiseman suunnitelmallinen hoitaminen on omiaan korostamaan eteläpohjalaista kulttuuri-identiteettiä ja nostamaan eteläpohjalaisen sielunmaiseman kansalliseen ja kansainväliseen tietoisuuteen.

Helsingissä 21. huhtikuuta 2007

Samuli Paulaharjun Säätiön valtuuskunta

Ministeri Kalevi Kivistö
Professori Jouko Tuomisto
Muotoilija-yrittäjä Alpo Keinänen
Professori Pekka Laaksonen
Piispa Jorma Laulaja
Rakennusmestari Arvo Pakka
Lehtori Marjut Paulaharju
Maanviljelijä Oiva Rinta-Kurikka
Fil. tohtori Osmo Rinta-Tassi
Tieto- ja viestintäjohtaja Marjo Timonen